

УДК 351.746:007

**СТРАТЕГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ І КІБЕРБЕЗПЕКИ ЄС:
СУЧАСНИЙ ВИМІР**

Рижков М.М.

**доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної інформації
Інституту міжнародних відносин**

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Рубан А.

**студентка 1-го курсу магістратури
Інституту міжнародних відносин**

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Нові підходи європейських інститутів і держав-членів ЄС в умовах зміни конфігурації міжнародних відносин, визнання ролі ЄС як міжнародного актора, здатного впливати на розв'язання політичних і безпекових проблем, визначено в новій стратегії європейської політики безпеки і оборони 2019-2024 рр. Як зазначається у документі та фахових дослідженнях, оборонна політика ЄС спрямована на формування сил оперативного реагування для протидії новим викликам для європейської безпеки, серед яких виокремлюють тероризм, високотехнологічні інформаційні озброєння, деструктивні впливи на масову свідомість та міжетнічну ворожнечу, численні конфліктні чинники різновекторного характеру в європейському регіоні. Зокрема порушення стабільності в Європі, зумовленої проявами тероризму, навалом мігрантів, кіберзлочинністю, гібридними інформаційними впливами, протиправною агресією РФ проти України, призвело до переосмислення й оновлення концептуальних та практичних засад безпекової стратегії ЄС, до диференціації пріоритетів регіональної оборонної політики у контексті протидії сучасним викликам і загрозам.

Нова стратегічна програма ЄС «Порядок денний на 2019-2024 рр.», пріоритетними напрямками якої визначено захист європейських громадян і свобод; протидія кіберзлочинності, гібридним загрозам та дезінформації; розвиток потужної й ефективної економічної бази; створення «кліматично зеленої», справедливої й соціальної Європи; пропагування європейських інтересів та цінностей у міжнародних відносинах, стала завершенням дискусії про майбутнє Європи, яка

була розпочата після референдуму у Великій Британії 2016 р. щодо членства країни в ЄС. Одними з головних висновків дискусії, які відображені у всіх важливих документах інститутів організації, є необхідність єдності організації, пріоритет соціальної політики для громадян ЄС та орієнтація на інноваційні можливості держав-членів. Водночас саме три пріоритети європейської політики - міграція, безпека та економіка, що були визначені в Братиславській декларації, сформуvalи новий «Порядок денний на 2019-2024 рр.» [1-2].

Європейська стратегія безпеки на видиму перспективу також містить принципи взаємодії щодо стабільності Європи, оскільки ЄС та його держави-члени стикаються з новими і складними загрозами, що зумовлює важливість подальшої синергії та тіснішої співпраці на всіх рівнях міждержавної взаємодії. У документі наголошується на тому, що сучасні проблеми спільної безпеки ЄС спричинені нестабільністю у країнах безпосереднього сусідства та зміною форм радикалізації, насильства та тероризму. Загрози становлять більш різноманітний та міжнародний контекст, зокрема мають прикордонний і міжсекторний характер, що потребує ефективного та скоординованого реагування на європейському рівні. Водночас новий «Європейський порядок денний щодо безпеки» реалізує політичні принципи Європейської Комісії в галузі безпеки та замінює попередню Стратегію внутрішньої безпеки (2010-2014 рр.). Європейська програма забезпечення безпеки має на меті посилити інструменти, які ЄС надає національним інститутам для боротьби з новими загрозами. Зокрема, Порядок денний визначає низку цілеспрямованих заходів, які необхідно вжити на рівні ЄС, щоб посилити боротьбу з тероризмом, організованою злочинністю та кіберзлочинністю. Насамперед, документ стосується таких сучасних викликів і загроз, як інформаційна та кібербезпека, що зумовлює пошук спільних рішень наднаціональних інститутів ЄС і держав-членів щодо протидії сучасним загрозам, визначає необхідність вироблення програми європейської інформаційної безпеки, протидії кібервійнам, інформаційному тероризму та кіберзлочинності. Порядок денний визначає тероризм, організовану злочинність та кіберзлочинність як взаємопов'язані явища із потужним транскордонним виміром, щодо яких діяльність ЄС зазнаватиме реальних змін, які ґрунтуються на подіях останніх років, забезпечуючи тим самим послідовність та тривалість безпекової політики об'єднання. ЄС уже створив низку юридичних, практичних та інших інструментів для підтримки європейського простору внутрішньої безпеки. Фахівці підкреслюють, що ефективність

інструментів, які застосовував ЄС за останні роки, визначається, насамперед, такими принципами, як розподіл відповідальності, взаємна довіра та ефективна співпраця між усіма залученими акторами, установами та агенціями ЄС, державами-членами та національними органами влади [3].

Серед загроз для безпеки ЄС виокремлюється інструментарій протидії кібертероризму, що використовується терористичними угрупованнями, оскільки за допомогою веб-сайтів здійснюється пропаганда тероризму, психологічні впливи, організація терористичної мережі, вербування і навчання терористів, пошук необхідної для терористичних угруповань інформації, збирання коштів, планування і координація терористичних дій у різних країнах. Небезпеку становлять і поширені хакерські атаки на інформаційні системи та інфраструктуру з метою виведення їх з ладу та здійснення на спільноті впливу протерористичного характеру. Слід також зазначити, що деструктивні інформаційні впливи пов'язані передусім з пропагандистськими акціями, використанням терористами мас-медіа для реалізації злочинних намірів з метою залякування населення, привернення уваги громадськості і залучення прибічників здійснення терористичних дій. Крім того, це виходить і з позиції самих медіа, які активно (об'єктивно або тенденційно) висвітлюють теракти, ситуації із захоплення заручників, реагування влади тощо, тим самим надаючи терористичним акціям світового розголосу [4].

Загальний підхід ЄС та держав-членів до спільної безпекової та оборонної політики на основі таких ключових принципів, як дотримання основних прав і свобод громадян ЄС, відповідність європейської безпеки принципам необхідності, пропорційності та законності; забезпечення демократичного контролю з боку громадян за рішеннями ЄС та національних урядів у сфері безпеки; застосування та реалізація чинних правових норм на рівні ЄС для обміну інформацією та розвитку прикордонної оперативної співпраці; посилення координації політичних, економічних та безпекових наднаціональних і національних інституцій на рівні ЄС для спеціалізованої підтримки держав-членів і ЄС у сфері транспорту, фінансів, освіти, морської безпеки, інформаційних технологій, енергетики та охорони здоров'я; поглиблення взаємодії з третіми країнами для вирішення основоположних безпекових проблем в Європі таких, як боротьба з транснаціональною організованою злочинністю і тероризмом, нелегальною міграцією і торгівлею людьми. Передбачається, що подолання загроз для безпеки на базових засадах європейських цінностей, необхідно здійснити нові та

взаємодоповнюючі дії, щоб всі держави-члени ЄС спільно працювали для забезпечення повного дотримання основних прав і свобод; надавали гарантії більшої прозорості, підзвітності та демократичного контролю владних інститутів; забезпечували ефективність застосування та впровадження існуючих правових інструментів ЄС; об'єднали всі внутрішні та зовнішні виміри безпеки [5].

Список використаних джерел

1. EU strategic agenda for 2019–2024 [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https:// eu 2019.fi/en/priorities-and-programme/strategic-agenda](https://europa.eu/european-council/en/priorities-and-programme/strategic-agenda)
2. Origins of the 2019-24 EU Strategic Agenda: The Future of Europe debate and the Sibiu European Council [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https:// epthinktank. eu/ 2019/ 10/11/origins-of-the-2019-24-eu-strategic-agenda-the-future-of-europe-debate-and-the-sibiu-european-council/](https://epthinktank.eu/2019/10/11/origins-of-the-2019-24-eu-strategic-agenda-the-future-of-europe-debate-and-the-sibiu-european-council/)
3. A new strategic agenda for the EU [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.tiaformazione.org/new-strategic-agenda-for-the-eu/>
4. For a stronger European security and defence [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://euagenda.eu/publications/for-a-stronger-european-security-and-defence>
5. Why a new European Agenda on Security? [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-security_en